

France Vurnik

NERAZKRITA BOLEČINA

To je zgodba o tihi, nevidni bolečini, ki je ni bilo mogoče nikomur zaupati. Napisana bo prav zato, ker je ni bilo mogoče nikomur zaupati.

Bolečine tako kot vseh drugih intimnih doživljanj ni mogoče prenesti, prepustiti drugemu, kot ljubezen. Ljubezen je mogoče zbuditi ali prebuditi v drugem človeku, bolečine ne. Moja bolečina lahko zbudi sočutje, žalost ali vsaj premislek v tebi, bolečine ne.

Je pa tudi vprašanje, ali se je Manica sploh zavedala svoje bolečine. Vsa znamenja govorijo, da se je ni, prav gotovo pa se je zagrizla v globino njene duše in ji razjedla telo. To ni nič novega pod soncem, da razbolela duša razdene svoje bivališče.

Žara z njenim pepelom je bila postavljena v cvetlični venec na podstavku sredi kapelice primestnega pokopališča že v jutranjih urah in do desetih dopoldne jo je obdalo cvetje dveh vencev, moževega in upokojenecv ter treh ikeban z napisom Manici v slovo ...ovi, ...ovi, sosedje. Dve sveči na visokih svečnikih z utripajočima plamenčkoma sta v vežico, kapelico, vnašali ozračje nekdanje navzočnosti smrti, ki so jo prihajajoči kropilci in pogrebci občutili z vso resničnostjo in dokončnostjo, medtem ko še tako baročno okrašena žara ne zmore takšnega učinkovanja. Pokojnika pač ni več, po hitrem postopku so bile izpolnjene besede: *Memento homo, quia pulvis es et in pulverem reverteris*. Okrašena ali navadna kovinska posoda te je sprejela vase. Zdaj te bo še zemlja, majhen košček zemljice.

V ta namen se še zbirajo, bolj ali manj v črno odeti starejši ljudje, med njimi prevladujejo ženske in se po izreku sožalja možu, edinemu bližjemu sorodniku, in po kropitvi žare z blagoslovljeno vodo počasi umikajo v obroč okoli kapelice in po skupinah na podlagi poznanstva. Potem se razgledujejo po neznanih znancih, ki jih je videti zgolj na pogrebi, prihajajo pa od kdo ve kod, menda z Gorenjske, kajti od tam je prišel njen oče, kar vedo le redki, in navzočnost teh obrazov jih spomni na to. Šepet sosodnjih šepetalcev je težko ujeti, *nesrečna, uboga, bila je sama* so najpogostejše besede med drugimi vsakdanjostmi, izrečenimi počez in brez globljega izvora in premisleka.

Polkrog pogrebcev se nekako samodejno razmakne, ko se pojavijo v črni-no odeti možje z zastavo, za njimi pa v oddaljenosti župnik v dolgi beli halji z zlatim vezanim križem na prsih in vijolično štolu okoli vratu ter seveda z obveznim obrednikom v roki. Spremlja ga starejši mož, civilno opravljen, s križem na drogu v eni roki in s kanglico blagoslovljene vode v drugi. Župnik seže po škropilu in blagoslovi žaro, ki sta jo pogrebnika že postavila pred kapelico na štirinožno stojalo. Med obrednimi besedili se pri pogrebu vedno najbolj vtisne v misel stavek iz psalma *Ako boš gledal na grehe, Gospod, kdo bo obstal?*

Ker je kapelica za cerkvijo, pogrebci nimajo dolge poti do glavnega vhoda, ki ga od dokaj prometne ceste ločijo trije oboki, nad katerimi se vzpenja cerkveni stolp, iz katerega prihaja nekako žalostno, sicer ritmično zvonjenje, ali pa se človeku pri pogrebu tako dozdeva. Edinemu bližnjemu sorodniku, se pravi zdaj vdovcu, se urno pridruži starejša sestrična pokojne Manice, ki je edina vzdrževala sicer redke stike z njo. Potem se samodejno napotijo sorodniki, kar nekaj sestričen in bratrancev pokojne, za njimi moževi sorodniki, med njimi štirje še živeči bratje, trije so umrli, vseh je bilo osem, ter nečaki in nečakinje ter dve pranečakinji. Cerkev je dovolj velika, da sprejme vse, ki so prišli na Maničino zadnjo pot.

Z vajenimi in utečenimi gibi in privzdignjenim, vendar ne patetičnim govorom, je župnik ob asistenci moža, ki je poprej nosil križ, začel brati mašo. Med pogrebci je bilo vsekakor večina takih, ki so se znali odzivati in sodelovati, drugi so se ravnali po njih. Takoj po branju odlomkov iz evangelija je župnikov asistent, ministrant, odšel v zakristijo in prišel iz nje s puščico in se med gospodovo pridigo napotil pobirat denar po cerkvi. Medtem je župnik govoril o pokojnici, ki jo je *gospodar življenja* pri štiriinšestdesetih letih poklical k sebi, da bo pri njem dobila plačilo za dobra dela, ki jih je v življenju storila nemalo. Bila je zvesta katoliški veri, prejemale je redno svete zakramente; tudi preden so jo odpeljali v bolnišnico pred tremi tedni, je prejela zakrament svetega maziljenja. Kljub temu da je bila edina hči na veliki kmetiji, se je izšolala in si z vestnim službovanjem v finančno administrativni službi prislužila pokojnino. Požrtvovalno je skrbela in negovala svojo mater in tri tete, ki so v visoki starosti in v bolezni odhajale k večnemu počitku.

Po darovanju in povzdigovanju je župnik vzel kelih iz tabernaklja in se napotil k vernikom, ki so že vstajali in se mu z vseh strani bližali. Pravzaprav so bile samo vernice, spokorjenega in obhajila željnega moškega ni bilo med pogrebci. Ko je župnik pospravil zlate obredne posode, zaklenil tabernakelj in ko je njegov asistent že znova držal križ na drogu v svojih rokah, se je po klopeh zaslišalo rahlo premikanje nog. Župnik je stopil pred žaro in z umirjenim glasom dejal:

Pridite na pomoč, svetniki božji, spremite njeno dušo pred obličje Najvišjega. Pospremimo pokojno Manico na njeni zadnji poti.

In kot na ukaz so pogrebci vstajali in se razporejali za župnikom in tremi pogrebniki, med katerimi je srednji nesel žaro, levi venec zanjo, desni Maničino sliko.

Nosilec žare je z vajenimi gibi spustil Maničin pepel v majhno jamo pod spomenikom, na katerem je vklesan ves Maničin rodovnik, stara starša, oče, mati in tete Johana, Marica in Angela. Spremljale so ga župnikove besede *Vzemi, zemlja, kar je tvojega, naj sprejme Kristus, kar je njegovega, telo je iz zemlje, duh pa je od zgoraj vdihnjen...*

Zadnje slovo najbližjih naj bi bilo izkazano še z rdečimi nageljni, ki so jih spuščali na žaro, ki pa jih bo pogrebnik zanesljivo pobral, preden jo bo zasul z zemljo.

Počasi so se pogrebci odmikali od groba in se spet zbirali po sorodniških in sosedskih skupinah ter drug drugemu sporočali, da je Anton, zdaj vdovec, še pred začetkom pogreba naročal, da vabi na pogrebščino za pokojno Manico. Tako, kot je bilo petkrat pred tem v zaporedju treh, dveh let. V isti gostilni, pred katero je dovolj veliko parkirišče, pa tudi zgrešiti ni mogoče.

Tisti z Gorenjske, nevajeni mestnih ulic, so želeli podrobnejša navodila, kako priti do gostilne; zagreto jim jih je dajal Anton sam. Potem so se v krajših časovnih valovih zbirali v velikem salonu, v katerem je bila čez polovico prostora že pripravljena podkvasta miza, ob vhodu pa je bilo še nekaj posamičnih miz, ob katerih so nekateri gostje z radovednostjo opazovali prihajajoče. Tudi tu so se razporejali bolj po znanstvu. Toda Anton se je očitno uštel glede števila Maničinega in svojega sorodstva ter sosedov, saj je bilo nemudoma treba primakniti še dve pogrnjeni mizi.

Ob Antonu sta sedeli Maničini sestrični, najstarejša in najmlajša; slednja je Manico komaj poznala, pa tudi Antona zgolj s prejšnjih pogrebcev, zato se je bolj posvečala jedem, medtem ko je starejša skušala navezati pogovor. Če je hudo trpela, jo je zanimalo, *sicer sva jo z bratom obiskala pred štirinajstimi dnevi na onkološkem oddelku Kliničnega centra; kako da ni nič sporočila. Razume, da je za vse svete ni bilo na grob starih staršev, kamor je prihajala vsa leta, ali so jo spremljale tete, potem pa, ko se je poročila, pa sta prihajala vidva.*

Da ni hotela, je pojasnjeval Anton, da bi kdo vedel, *čeprav je še pred dve-ma letoma, ko je umrla teta Angela, vedela, da ima raka na prsih, šele letos spomladi pa je hodila na obsevanje, zato je tudi zgubila lase, kakor sta vide-la v bolnišnici.*

Ja, je rekla v bolnišnici, Anton je rekel, da bom kot srna letala okoli hiše, in se grenko nasmehnila, je dodala sestrična.

To je bila tolažba, kakršno pač zmorem. Nič več ni mogla jesti. Kuhal sem ji čaje, pa je samo omočila ustnice. Zaželela si je makaronov, skuhal sem jih, pa se jih še dotaknila ni. Ni mogla jesti. Zdaj sem sam; najprej bom prodal živino, deset glav govedi in dva prašiča sva redila.

Zakaj le? je vskočila.

Toliko je še ostalo zemlje, a boš vse opustil, saj bi bil greh. Oba sva bila vajena samo delati. Saj so bile tudi same skrbi.

Prav to pa je bilo tisto, kar je najbolj zanimalo vse pogrebce, ne le tistih, ki so bili na pogrebščini:

Ali je napisala oporoko? je vprašal sosed, dober poznavalec nekdanjih in sedanjih razmer v Maničini družini, enega izmed bratrancev. Če je ni, boste še dedovali. Saj nima drugih dedičev.

Hvala bogu, nam nič ne manjka. Moje načelo je: imeti toliko, kolikor potrebuješ, no, nekaj več, za varnost, ali vsaj za občutek varnosti.

Pa vendar, če ni napisala testamenta, boste dedovali. Kar veliko vas je.

Menda je ja napisala vse na moža, da ne bo sitnosti, je rekel bolj zase.

Kakšna usoda, je preusmeril temo sosed poznavalec. Tri tete so jo varovale in kdorkoli se je prikazal v njeni družbi, je bil osumljen, da se hoče polastiti kmetije. Tista, najstarejša, učiteljica, je rekla, da njihovega praga ne bo prestopil nihče drug, razen doktor.

Pa saj poznam doktorja, ki je z Gorenjske nosil sporočila, ko je bila Manica v najlepših letih...

Samo nič ni imel... Nihče ni bil dovolj dober – za tete. Pa se je pri petdesetih poročila z Antonom, ki je vsaj deset let starejši od nje. Zdaj je rodu konec. Pa takšna kmetija! Celo naselje novih hiš je na njihovi zemlji zraslo v šestdesetih letih. Iz tega je Manica zgradila novo dvostanovanjsko hišo, v kateri vseh zadnjih deset let, ko so umirale tete, nista niti živela. In Anton ima še svojo domačijo in vikend v Bohinju, od katerega nima drugega, kot da enkrat ali dvakrat na leto ugotovi, da so vanj vlomili.

Kaj bo počel z vsem tem?

O, naj vas ne skrbi. Kar pogledajte jih, tamle na levi sta dve, ki čakata, pranečakinji. Pa še drugi so, če je napisala testament.

Razumem, da je vse skupaj splet okoliščin, vem, da se je njen oče, moj pravi stric, priženil in vse življenje ostal tako rekoč - za hlapca, kakor je večkrat govoril moj oče, njegov mlajši brat...

... pa je bil dober gospodar: z dvema voloma je vse obdelal, in še mizaril je. Komando je imela učiteljica, najstarejša med temi ošabnimi ženskami.

Utrinke iz nekdanjosti, ki jim ne poznamo odmevov v dušah, je prekinil Antonov prijatelj, obrtniški družabnik. S svojo osladno zgovornostjo je skušal

pogrebce na pogrebščini spravljati v dobro voljo, ali vsaj v pogovor. V tem primeru ga je prekinil. Ko je odšel, se je bratranec obrnil k sosеду in vprašal:

Nekega dekleta z malce prifrknjenim nosom ne vidim tu, menda je iz ene od sosednjih hiš. Dopoldne, ko sem pripeljal venec, je stopila k meni objokala in mi izrekla sožalje. Bil sem začuden. Z vlažnimi očmi me je potem gledala in dodala: »Tega ni zaslužila. Ne tega res ni zaslužila.« Kaj ve, zakaj je ni?

Vem, kdo je, ne vem pa, kaj ve.

Nekateri so že začeli vstajati. Tisti z Gorenjske so ponavljali drug za drugim, da so bili zadnjikrat tukaj, da je zdaj njihovo sorodstvo tukaj samo še na pokopališču.

Tisto, kar je skrivala Manica v očeh, ko je ležala na onkološkem in se ni mogla več dvigniti brez tuje pomoči, je odnesla s seboj v grob. Nikogar ni bilo, ki bi mu mogla to skrivnost zaupati. Slepila je sebe in edina sorodnika, ki sta jo tako rekoč skrivaj obiskala, z Antonovo »tolažbo«, da bo še letala okoli hiše kot srna...Toda življenje tako hitro mine in če nisi sam svoj gospodar, kot Manica nikoli ni bila, se izteče, kot se je njeno. Bolečino spoznanja je poznala samo ona. Tisti, ki so jo spremljali na njeni zadnji poti, so si jo zamišljali zgolj skozi zanke lastnih izkušenj. Dekleta, ki ve nekaj več in ki je mogoče doumela in celo občutila Maničino bolečino, ni bilo med njimi.